

TÜRK SENDİKACILIĞINDA SOSYAL DEMOKRASİ HAREKETİ

Özkal YICI

Petrol-İş Sendikası Genel Sekreteri

İşçi sınıfının ekonomik ve sosyal durumunu korumak ve geliştirmek aracı olan işçi hareketlerinin, başlıca iki amaçları vardır:

1 — Mesleki amaç :

Sendikalar, öncelikle işletme içinde emeğin adaletli pazarlamasını sağlama amacı ile kurulmuşlardır. Bu mesleki amaçları,

a) Üretimden (bir başka deyişle artık değerden) fazla pay almak, örneğin ücretleri yükseltmek,

b) İş koşullarını düzeltmek, örneğin çalışma yerlerinin sağlığa elverişli duruma getirilmesini, çalışma sürelerinin azaltılmasını, akdin sürekliliğini, v.s. sağlamak.

c) Çalışma sürelerini azaltmak, biçiminde özetlenebilir.

2 — Siyasal Amaç :

Çalışan sınıflar geçirdikleri belirli tecrübelerle, mesleki amacın, işçinin ekonomik ve sosyal durumunu düzeltmesine yetmediğini görmüşlerdir. Örneğin, az gelişmiş bir ekonomide toplam ulusal gelir artmadıkça kendi paylarına düşen geliri bir noktada artırmanın mümkün olmadığını görmüşlerdir. Diğer taraftan, sosyal adalete yönelik bir ekonomi politikası (örneğin, vergi, para-kredi, v.s.) uygulanmadıkça ulusal gelirden adaletli pay alamayacaklarını anlamışlardır. Ülkenin ekonomi politikasına çalışanlara dönük bir yön verilmedikçe, ücretler işletme olanaklarının en yüksek düzeyinde saptansa bile, bu ücretlerin enflasyonist bir gidiş içinde eridiğini, reel satın alma güçlerinde büyük bir değişikliğin olamayacağını idrakine varmışlardır.

Bu nedenlerle, dünya işçi hareketleri, mesleki amaçlarını hemen yanı sıra, siyasal bir amaç edinmenin zorunluğunu duymuşlardır. Bu amaç kısaca şu iki bölümde özetlenebilir.

- a) Ulusal geliri hızla artıran bir ekonomi düzeni kurmak.
- b) Artan ulusal gelirden, emeğin üretime katkısı oranında adaletli pay almasını sağlamak.

İŞÇİ HAREKETİNİN FONKSİYONLARI

Dünya işçi hareketleri, fonksiyonlarını yukarıda kısaca özetlediğimiz iki amaca yöneltmişlerdir.

1 — Mesleki Fonksiyon :

Mesleki amacı sağlayabilmek için, işverenlerin karşısında topluca yer almak ve bireysel olarak işverenin karşısında güçsüz kalan emeği toplu pazarlık yolu ile yeterince değerlendirmek, tek çıkar yol olarak görülmüş ve benimsenmiştir. Böylece grev silâhı ile destekli toplu iş sözleşmeleri, özgür sendikaların başlıca mesleki fonksiyonları olmuştur.

2 — Siyasal Fonksiyon :

Siyasal amacın sağlanabilmesi için, çalışan sınıfların, ülkenin ekonomik düzeninin kurulması ve işleminde, dolayısıyla ülke yönetiminde söz ve karar sahibi olmaları gerekmektedir. Özgür parlamento demokrasilerine sahip ülkelerin işçi hareketleri, siyasal fonksiyonların başlıca üç biçimde geliştirmişlerdir:

- a) Bir siyasal parti ile organik bağ kurulması :

Bu biçimin en belirli örneği İngiltere'de görülmektedir. Tüm işçiler İngiliz İşçi Partisine aidat ödemekte, parti kongrelerinin delegeleri, sendika kongrelerinde seçilmektedir.

- b) Bir siyasal partiyi desteklemek :

Bu biçimin örneklerine, Batı Avrupa ülkelerinin büyük çoğunluğunda rastlanmaktadır. (Batı Almanya, Danimarka, Norveç, v.s.). Bu ülkelerde, sendikalar siyasal parti ile organik bağlar kurmamakta, ancak partiler çalışan sınıfların ve bu sınıflara yakın aydınların ortak kontrolünde bu-

lanmaktadır. İşçi Hareketleri, kendisinden yana bu partileri desteklemekte ve büyük çoğunlukla oy vermektedir.

c) Partiler dışı politika izlemek :

A.B.D.'de görülen bu biçimde, işçi hareketinin desteklediği bir siyasal parti yoktur. En büyük işçi kuruluşu, o devre için parlamentodan beklediği yasalar ve yasa değişikliklerini saptamakta, sonra da mevcut kitle partileri ve onların adayları ile pazarlık yapmaktadır. Anlaştıkları parti adaylarını basın, yayın ve sokak gösterileri ile desteklemektedir.

İşçilerin asgari düzeyde büyük refah düzeyine ulaştıkları, az ücretli ağır ve yıpratıcı işlerde siyah ırkın çalıştırıldığı, ulusal gelirin çok yüksek olduğu (yeryüzünde birinci) bu ülkede, işçi hareketlerinin parlamento ve hükümetlerden beklediği düzen değişikliğini gerektirecek köklü reform istekleri artık bulunmamaktadır. Sendikaların parlamento ve hükümetlerden beklediği, mevcut kapitalist düzenin yapısına dokunmayan yüzeyde bir takım düzeltmelerden ibaret kalmaktadır. Bu nedenle, işçi istekleri mevcut kitle partilerinin program ve ideolojileri ile hiçbir zaman çatışmamakta, adaylarla yapılan pazarlıklar, adayın kişisel düşüncülerine bağlı kalmaktadır.

GEREKLİ ORTAM VARSAYIMI

Elbette, şimdiye kadar belirttiğimiz görüşler, ülkede klâsik ve siyasal demokrasinin var olduğu varsayımına dayanmaktadır. Çok partili parlamenter sistemin ve klasik özgürlüklerin yok olduğu bir ülkede, işçi hareketlerinin amaç ve fonksiyonları da, yönetimin rengine göre biçimlenecektir.

ÖZGÜR İŞÇİ HAREKETLERİNİN ORTAK KURALI

Atatürk'ün amaç gösterdiği, Çağdaş batı uygarlığı kavramında yer alan, Anayasalarını örnek aldığımız, bütün Demokratik batı ülkelerinin işçi hareketleri, kısaca özetlediğimiz biçimlerde politik görüş ve hareketten uzak kalamamışlardır. Böylece, çalışan sınıfların demokratik oy haklarını kendi çıkarları yönünde kullanmamaları, devlet yönetiminde güçleri oranında söz ve karar sahibi olmaları, gelir dağılımını gittikçe ideale yaklaşan adaletli biçime dönüştürmeleri, ülke halkının büyük ço-

ğunluğunu oluşturan emeği ile geçinenlerin sosyal ve ekonomik şikâyet ve isteklerine cevap vermekte ve bu ülke demokrasilerini yüz yıllardır ayakta tutabilmektedir. Çünkü çalışan kitlelerin bu siyasal olanaklardan yoksun bırakılmaları, demokrasi dışı akımların ve dikta özlemcilerinin en verimli istismar ortamını yaratmakta, ekonomik demokrasinin yokluğu tek yanlı siyasal demokrasiyi zorlamakta ve sarsmaktadır.

Bu nedenlerle, işçi hareketlerinin siyasal fonksiyonlara yönelmeleri özgür batı ülkeleri işçi hareketlerinin ortak kuralı olagelmıştır.

TÜRK İŞÇİ HAREKETİ

İlk sendikalar yasasının yürürlüğe girdiği 1947 yılından 1963 yılına kadar, Türk işçi hareketi Mesleki amaç ve fonksiyonların kazanabilme çabası içinde bulunmuştur. Bu 16 yıllık devreyi, başlıca üç bölümde özetlemek mümkündür:

1 — 1947 ile 1950 Arası :

Kurtuluş Savaşı sonucu başlayan devletçi sanayileşme çabaları, İkinci Dünya Savaşının etkileri ile kesildiği uğrayarak ve kısır olgular içinde devam edegelmıştır. Bu nedenle, bu dönemde henüz yeterli sanayileşmeye ulaşamamıştır. İşçi sayısı azdır. Özellikle kitle muhalefet ve tepkileri jandarmalı devletçiliğe dönüktür. Sınıf bilinci yeterince gelişmemiştir.

2 — 1950-1960 Arası :

Bu dönemde, ülkemizde kitle muhalefeti ile yaratılan ilk oy devriminin iş başına getirdiği iktidar, kendisini iktidara getirenlerin jandarmalı devletçiliğe duydukları tepkinin doğal sonucu olarak liberal kapitalist bir ekonomi uygulamasına girişmiştir. Hesapsız kredi uygulamaları ve yabancı sermaye teşvikleri kapitalist sınıfı yaratmaya başlamış, özel teşebbüse dayalı sanayi gelişmesi hızlanmıştır. Ancak, patronlar için alabildiğine liberal olan yeni düzen, gittikçe sayıları artan işçi sınıfı için aynı liberal anlayışı getirmemiş, onları tek parti devrinin grev hakkını yasaklayan kısıtlayıcı yasaları ile bağlı tutmayı tercih etmiştir. Bunun sonucu olarak bir tarafta her mahallede milyoner yaratma politikası izlenirken, diğer tarafta da işyerlerini yoksul işçi kitlelerinin doldurmasına seyirci kalmıştır. Yürekli işçi liderleri yavaş yavaş toplu sözleşme ve grev hakkı istemeye başlamışlar, yani Mesleki amaç ve fonksiyonları el-

de etme istemleri gelişmiştir. Bu istemlere kulak asılmaması, bize göre 27/Mayıs/1960 devriminin temel ekonomik ve toplumsal nedenlerinin başında gelmektedir.

3 — 1960-1963 Arası :

1960 Anayasası ile, bu dönemde grev ve toplu sözleşme hakları teminat altına alınmıştır. Yani Mesleki amaçlar belirlenmiş, mesleki fonksiyon olanakları yaratılmıştır. Dünya işçi hareketini yakından izleyen aydın sendika liderleri siyasal amaç ve fonksiyonların gerekleri konusunda da önceki yıllarda gizlice gelişen bilgi ve bilince ulaşmışlardır. 27/Mayısın yarattığı ortam içinde ve Demokrat partinin de kapatılması ile işçi büyük ölçüde politik bağımsızlığa kavuşmuştur. Tüm işçilerin tek bir siyasal parti çatısı altında toplanması fikri hızla gelişmekte ve başta Türk-İş olmak üzere sendikaların yönetim kadrolarına hakim olmaktadır. Ancak, hareket tüm sendikacıların katılması ile başlatılırsa başarılı olabilecektir. Ne var ki; bu arada 1961 yılında az sayıda sendikacı acele ile Türkiye İşçi Partisini kurmuştur. Ortak harekete hazırlanan geniş kitle bu kuruluşu benimsememiştir. 1962 yılı Ocak ayında Ankara'da toplanan Türk-İş'e bağlı kuruluşların Merkez Şube Yöneticilerinden meydana gelen 400 kişilik kurul, ortak kararlar bir siyasal kuruluşa gidilmesini oybirliği ile ve ayakta alkışlarla kabul etmiştir. ÇALIŞANLAR PARTİSİ adını alacak bir siyasal kuruluşun hazırlıklarına bizzat Türk-İş Başkanı ve yöneticileri başlamıştır. Partinin tüzük ve programı kısa sürede hazırlanmasına ve daha kurulmadan kamu oyunda ve basında geniş ilgi görmesine rağmen, bu kuruluşun son anda vaz geçilmiştir. Yetkililerin açıklamalarına göre, bu vaz geçiş bazı sendikacıların isteksizlik göstermesi neden olmuştur.

1963 YILI SONRASI

Sendikalar, Toplu Sözleşme ve Grev yasalarının yürürlüğe girdiği 1963 yılından sonraki gelişmeleri Mesleki ve siyasal yönden şu gelişmeleri göstermiştir:

1 — Mesleki Gelişmeler:

Yeni yasalarla toplu sözleşmeden üye olmayanların yararlanamaması ve sendika ödentilerinin (aidatların) ücret bordrolarından kesilme olanaklarının (ÇEK-OF) yaratılması, sendika ve üye sayısında hızlı artışlar ya-

ratmıştır. Bu gelişme bir yandan sendikaları yoğun bir toplu sözleşme mücadelesine, diğer yandan da aynı işkolunda kurulu rakip sendikalarla kıyasıya çatışma ortamına itmiştir. Öylesine ki, her sendika basit deyimle "kendi başının çaresine" bakmaya yönelmiş, işçi hareketi için ortak ileri kararlar alınması yolunda konfederasyona yeterince yardımcı olunamamıştır. Kısaca özetlenirse, Mesleki amaç ve fonksiyonları yerleştirme ve kullanma çabaları, Siyasal amaç ve fonksiyonları ikinci plâna itmiştir.

2 — Siyasal Gelişmeler :

Çalışanlar Partisi hareketinin sona ermesi ile, Türk-İş Partilerüstü denilen bir politikayı benimsemiştir. En belirli örneği konferansımızın başında da belirttiğimiz gibi A.B.D.'de görülen bu politikanın kısa tanımlaması: SİYASAL PARTİLER KARŞISINDA BAĞIMSIZ KALMAK. HİÇBİR SİYASAL PARTİNİN YANINDA YA DA KARŞISINDA PEŞİN HÜKÜMLE YER ALMAMAK'tır. Bundan temel amaç, iktidar gücünü elinde tutan siyasal partiler ve onların kurduğu Hükümetlerle iyi ilişkileri sürdürmek ve bu yolla parlamentoya etki yaparak işçi yararına yasalar çıkma olanaklarını elde tutmaktır. Bu politikanın sonuçları biraz sonra ayrıca ele alınacaktır. Bu dönemin önemli bir gelişmesi de parti içi sendikacılığı terketmeyen TİP kurucu sendikaların, 1966 yılında Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikalarında yapılan bir grevde ortaya çıkan gelişmeler yüzünden Türk-İş'ten geçici olarak ihraç edilmelerini fırsat sayarak bu büyük konfederasyondan ayrılmaları ve TİP paralelinde Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonunu (DİSK) kurmalarıdır.

PARTİLERÜSTÜ POLİTİKA UYGULAMASININ SONUÇLARI

TİP'in yönetim kadrosu ve felsefe olarak kısa sürede çalışanların demokratik istemleri dışına taşması ve dogmatik ideolojiye bağımlı bir biçime dönüşmesi, hem bu partinin hem de DİSK'in gelişmesini ve beklenen başarısını önlemiştir. Konumuz dışına taşmamak için bu gelişmelerin detayına inmeyeceğiz. Ancak, bu örneğin, Türk işçi hareketinin ve onların örgüt temsilcilerin büyük çoğunluğunca benimsenmeyen ve desteklenmeyen hareketlerin başarı şansı olamayacağını kesinlikle ispatladığımızı belirtmekle yetineceğiz. Bu nedenle, Türk İşçi hareketinin en büyük temsilcisi Türk-İş tarafından bütünüyle benimsenmeyecek hiç bir hareketin başarıya ulaşamayacağı gerçeğini kesinlikle saptamakla yetinece-

ğiz. O halde, Türk-İş'in tümüyle benimseyebileceği ve benimsemesi gerektiğine inandığımız politikanın ne olması gerektiği sorununa cevap verebilmek için, öncelikle günümüze kadar uygulanan PARTİLERÜSTÜ isimli politikayı kısaca eleştirmek gerekmektedir.

1 — Bağımsız bir güç olarak hükümet ve parlamento üzerinde baskı unsuru olmak :

Bu amaç, ancak kurulu düzeni etkilemeyen yüzeydeki bir takım işçi isteklerinde başarılı olabilmıştır. Bu istekler, (örneğin emeklilik yaşı ve yılı gibi) işçileri doğrudan doğruya etkilediğinden, hükümler bir ölçüde oy kaybı baskısını duymuşlar, ve istenen tasarıları yasalaştırma yoluna gitmişlerdir.

Ancak, düzeni değiştirici genel istekleri, özellikle anayasal reform istekleri konusunda hiç bir başarı sağlanamamıştır. Çünkü, bu istekler işçileri dolaysız değil dolaylı olarak etkilemektedir. Tam bir siyasal bilince ulaşmamış kitlelerin reform yapılmadı diye oy tercihlerini değiştirmeyecekleri bu partilerce çok iyi bilinmektedir. Üstelik, istenen reformların solculuk olduğu yolundaki propagandalar da (her çeşit solun Komünizm olduğu propagandası ile birleşince) iktidardaki siyasal partileri düzen değişikliğine yönelik işçi isteklerini kolaylıkla reddetmek olanağına sahip kılmıştır. Çalışanların ağırlığından yoksun bir parlamentonun bu tutumu 12/Mart'a geliş hazırlayan başlıca neden olarak ortaya çıkmaktadır. (Bizzat 12/Mart Muhtrası bunun kesin belgesidir.)

2 — İşçi Hareketini Politik fikir ayrılıkları yüzünden parçalanmaktan Kurtarmak :

Eğer çalışanların öncülüğünde bir siyasal parti geliştirilir ya da desteklenirse, mevcut siyasal partilere genellikle taassup bağları ile bağımlı olan işçilerin bunu desteklemeyecekleri ve işçi hareketinden kopmalar olacağı düşünülmüştür.

Oysa, bu dönem içinde sendika sayısının, enflasyonist bir hızla artışı bu politikaya rağmen engellenememiştir. Üstelik, aynı sendika çatısı altındaki işçilerin de çeşitli siyasal partiler içinde bölünük biçimde bulunmaları, sendikalar bünyesinde ayrılık ve çatışmalara yol açmıştır.

3 — İşçi Hareketini sendikal felsefe etrafında fikir birliğine ulaştırmak ve siyasal partiler karşısında işçi oylarını bağımsız kılmak.

Bu amaç ta tam tersine gelişme göstermiştir. İşçiler ve sendikacılar bozuk ekonomik gidişten şikâyetler arttıkça, ortak bir alternatiften yok-

sunluk nedeniyle, mevcut siyasal partiler ve akımlarda şikâyetlerine cevap arama eğilimine girmişlerdir. Bizzat Türk - İş Yönetim Kurulu üyeleri çeşitli siyasal partilerden milletvekili olmuşlar, işçi hareketi her türlü siyasal parti ve aşırı akımların açık oy ve tahrik pazarı durumunda bırakılmışlardır.

Bu arada 23'ü 1968, ve biri de 1970 Türk - İş Genel Kurulunda oybirliği ile yurt sorunları üzerinde sosyal demokrat nitelikte 24 ilke kabul edilmiştir. Ancak, bu ilkeleri gerçekleştirme olanağı birlikte getirilemediğinden, her işçi ve sendikacı ilkeleri, kendi siyasal partisinin görüşü açısından değerlendirmiş, ortak felsefe ve fikir birliği yaratılamamıştır. Belirli siyasal partilere kayıt ve hattâ onların listesinden milletvekili olan sendikacıların yönettiği örgütlerin siyasal partiler karşısında bağımsız kalması ise doğal olarak imkânsız hale gelmiştir.

4 — Tarafsız ve bilime dayalı bir sendikacılık anlayışı yerleştirmek :

Tarafsızlık ilkesi, yukarıda açıkladığımız nedenlerle yok olunca, her sendikacı kendi partisinin programına ters düşen ilim adamından uzaklaşmış, hattâ onları tehlikeli saymaya başlamıştır. Böylece ilim adamları işçi hareketinin liderlerince yavaş yavaş afaroz edilmiş, çağdaş bilimden uzaklaşmıştır.

PARTİLERÜSTÜ POLİTİKA FELSEFESİNİN SONUÇLARI

1 — Bozuk ekonomik gidişten şikâyetçi olan işçiler bu politikada şikâyetlerine çare ve alternatif bulamamışlardır :

Adaletsiz vergi, eşitsiz eğitim, haksız toprak dağılımı, aracı ve tefeci sömürüsü gibi, işçinin günlük yaşantısında ruhunda ızdırabını duyduğu bozukluklara partilerüstü sendikacı çare ve alternatif götürememiş, onu her türlü demokrasi dışı akımın etkisine açık bırakmıştır.

2 — Çalışan sınıfların ağırlığından yoksunluk demokrasimizi eksik ve dengesiz bırakmaktadır :

Gerçekten de, anyasaları örnek alman hiç bir demokratik batı ülkesinde, çalışanların temsil edilmediği parlamentolar görülmemektedir. Demokrasi, halkın halk tarafından ve halk için yönetimi olarak tanımlanır. Halkın büyük çoğunluğunu meydana getiren çalışan sınıflar yönetime katılmadıkça, demokrasimiz bütün kuralları ile işleyememekte, her on yılda bir enjektöre ihtiyaç göstermektedir.

Böylesine dengesiz bir parlamentoyu meydana getirenler, ne kadar iyi niyetli ve milliyetçi olurlarsa olsunlar, davranışlarında bir noktada sınıflarının etkisinde kalmakta, çalışanlar yararına köklü düzen değişiklikleri yapılamamakta, bu görüntü de aşırı dikta özlemcileri için en büyük istismar ortamını yaratabilmektedir.

SOSYAL DEMOKRAT İŞÇİ HAREKETİ

Kısaca özetlediğimiz işçi hareketlerinin Meslekî ve Siyasal amaç ve fonksiyonları, Türk İşçi hareketinin gelişimi ve Partilerüstü Politikanın uygulama ve felsefe sonuçları, Türk - İş içindeki bir kısım sendikacıyı harekete getirmiştir. Yukarıda açıklanan nedenlerle ortaya çıkan Sosyal Demokrat hareketin nedenleri kısaca şu biçimde özetlenebilir :

1 — Türk İşçi Hareketini Çalışan sınıfların çıkarlarına uygun ortak bir felsefede birleştirmek :

Bu felsefe Türk - İş Genel Kurullarının tartışmasız ve oybirliği ile kabul ettiği 24 ilkenin kapsadığı felsefe olabilir. Bunun sosyal siyaset ilmindeki ismi de bize göre Sosyal Demokrasi'dir.

2 — Çalışan sınıfların ya da onların ideolojisini benimseyenlerin parlamentoda temsil edilmelerini sağlamak :

Böylece örnek alman batı ülkeleri benzeri klâsik demokrasimizi güçlü ve gerçek rayına oturtmak. Parlamento demokrasimizi, bir daha 12 Mart noktasına gelmeyecek biçimde, güçlü kılmak. Ekonomik düzeni aşırı dikta özlemcilerinin etkili olamayacakları bir sosyal adaletçi biçime dönüştürmek. Böylece sosyal adalet olanaklarından ve yarılarından güvenli çalışanların yeni bir milliyetçi ve Atatürkçü heyecan içinde en yüksek verimle çalışmaya yönelmelerini sağlamak, hızlı kalkınmayı halkın desteği ile gerçekleştirmek.

3 — Aynı ilkeleri benimseyen bilim adamları ve aydınlarla işbirliği yaparak, metodlu ve çağdaş bir sendikacılığı gerçekleştirmek.

NEDEN SOSYAL DEMOKRASİ?

Yeni Hareketin ideoloji olarak neden sosyal Demokrasiyi benimseydiğini de kısa ve özlü olarak belirtmekte yarar görmekteyiz :

1 — Türk halkı gelenek ve alışkanlıkları ile klâsik demokrasiyi vaz geçemeyecek biçimde benimsemiştir.

2 — Bilimsel sosyalizmin (komünizmin), sosyal adalet adına klâsik özgürlüklerden fedakârlık etme niteliği Türk ulusunun tarihsel yapısına ve çağdaş insanlık anlayışına aykırı düşmektedir.

3 — Faşizm, hiç bir çalışan insanın, bir takım çıkar bağları ile sınıftan kopmadıkça benimseyebileceği bir rejim değildir.

4 — Çalışan sınıfların sağcı ile demokratik görüş etrafında birleşmeleri eşyanın tabiatına aykırıdır.

5 — Bu nedenlerle, Temel hak ve özgürlüklerin teminat altına alındığı, çalışan insanın devletin de, kişinin de kölesi olmadığı, iktidara oyla gelinip oyla gidildiği, ulusal gelirin adaletli ölçüde dağıtıldığı, devlet ve kitle teşebbüsü yanında özel teşebbüsün de kararlılık ve süreklilik içinde yer aldığı, her türlü emperyalist emelin yok edildiği ve bu yönleri ile gerçek Atatürkçülüğün tam ifadesi olduğuna inandığımız SOSYAL DEMOKRASİ benimsenmiştir.

HAREKETİN TÜRK-İŞ'TE GELİŞMESİ

1 — Dörtler Hareketi :

Sosyal Demokrat Sendikacılar ilk çıkışlarını, 14 Ocak 1971 günü Kızılcabazam'da toplanan Türk - İş Yönetim Kurulunda yapmışlardır. Kurul üyesi olan Petrol - İş, Türk Deniz Ulaş - İş, Genel - İş ve Yol - İş sendikalarının Genel başkanları, Partilerüstü politikayı eleştiren ve terkedilmesini öneren bir raporu Yönetim Kuruluna vermişlerdir. Toplantıda raporun tümü görüşülmemiş, geniş hacimli olması gerekçesi ile Türk - İş icra kurulunca, eleştirilip bir dahaki toplantıya sonuçların getirilmesi için görev verilmiştir.

2 — On İki Raporu :

Türk - İş Yönetim Kurulu'nun 9 Temmuz 1971 günü Ankara'da yapılan toplantısına, Dörtler bu kere 12 sendika adına daha bilimsel bir rapor sunmuşlardır. Türk İşçi Hareketi için Sosyal Demokrat Düzen isimli bu raporda 24 ilkenin bilimsel olarak günümüz koşullarına göre açıklaması, ve açıklamalara ilişkin öneriler yer almıştır. Bilimsel bir belge niteliğindeki bu rapor, birincisi gibi kamu oyu ve basında geniş yankılar

uyandırmıştır. Ancak Rapor üzerindeki asıl görüşmeler, gene geniş hacimli olması nedeni ile bir sonraki toplantıya bırakılmıştır.

Yönetim Kurulunun 11 Kasım 1971 günü Ankara'da yaptığı toplantıda rapor üzerinde daha geniş ve etkili tartışmalar yapılmıştır. Raporun reddedilmesini isteyen azınlık kurul üyelerine karşı ilk çıkışı Türk - İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy yapmış ve "Bu rapor bütünü ile Türk - İş ilkelerini yansıtmaktadır. Reddedilmesine müsaade edemem" demiştir.

Gene aynı toplantıda, bizzat Türk - İş Genel Sekreteri Halil Tunç'un kaleme aldığı ve imzaladığı bir önerge kurul başkanlığına verilmiştir. Önergede "Bir siyasî parti kurulması amacı ile siyasî bir eğitim yapılmasına ve öncelikle Türk - İş organlarında görev alanların partilerden istifa etmeleri" için karar alınması istenmiştir. Önerge Yönetim Kurulunun 28 üyesinden 17'si ve İcra Kurulunun 4 üyesinden (eğitim sekreteri istifa ederek ayrılmış bulunuyordu) üçü tarafından imzalanmıştır. Ancak önerge her ne sebeptense oylanmamıştır. Söylenti halindeki neden, partici sendikacıların partilerden istifa şartının öne sürülmesidir.

UYUŞMAZLIK NEREDE

Kızılcahamam toplantısından günümüze kadar geçen süre içinde Sosyal Demokrat harekete katıldığını açıkça ortaya koyan sendikacılar sayısında artışlar olagelmektedir. Aslında, bunu belirli bir sendikacı grubunun hareketi olarak değil, bütünü ile Türk - İş hareketi olarak görmek gereklidir. Çünkü amaç, Konfederasyon içinde kalabalık bir sosyal demokrat grup yaratmaktan öte, bütün örgütün ve liderlerin aynı görüşte toplanmalarını sağlamaktır.

Sosyal Demokrat Harekete karşı Türk - İş içinden veya dışından bir takım eleştiriler yöneltilmiştir. Hareketi üye adedi fazla sendikaların ağırlık koyma arzusu ya da Türk - İş yöneticilerinden hoşnutsuzluk gibi nedenlere bağlayan ve bizce ciddi sayılamayacak ithamların ötesinde, Türk-İş'ten yönelen eleştirileri kısaca belirtmek gerekmektedir. Bunları iki grupta toplamak mümkündür :

1 — Türk - İş İcra Kurulu ve onlar gibi düşünenlerin eleştirileri :

12'ler Raporunun verildiği 9 Temmuz 1971 tarihli Türk - İş Yönetim Kuruluna sunulan İcra Kurulu Raporunun 58. sayfasında aynen şöyle denmektedir :

“Şimdi üzerinde önemle durmamız gereken sorun ise, 1971 Türkiye’sinin değişen ve gelişen üretim münasebetlerine, işçi-işveren ilişkilerine ve siyasal ortamına uygun bir biçimde, temel sendikal prensipler bakımından bilinçlendirilmiş işçilerimizi, yurt sorunlarını sendikal görüşlere uygun şekilde çözümlemede birleştirmektir. Bu alanda en önemli kaynak 24 ilkedir. Türk işçilerini... 24 ilkenin gerçekleşmesine çalışacakları bir eğitim seviyesine nasıl ulaştırabiliriz... Bu sorunun temelinde düzende görülen önemli aksaklıkları değiştirebilmek meselesi yatmaktadır.”

Sosyal Demokratların söyledikleri ve istedikleri de aşında bu kelimeler arasında yatmaktadır. Yapılan iş, etrafında birleşilmesi önerilen 24 ilkenin bilimsel ismini koymak ve parlamenter hukuk devletinde bu ilkeleri gerçekleştirme yolu mutlaka parlamentodan geçeceğine göre, bunun da siyasal güç olmak demek olduğunu açıkça ortaya koymaktan ibarettir.

Kaldı ki; geçmişte Çalışanlar Partisi kuruluşunun öncülüğünü yapan Türk - İş Genel Başkanının da, partilerüstü politika diye yeryüzünde bir sürekli ilke yoktur diyen Genel Sekreter’inden de başka bir görüş beklenmemesi gerekmektedir. Ayrıca, her iki lider de 12’ler raporunun Türk-İş’in ötedenberi savunduğu ilkelerin yeni bir açıklaması olduğunu sık sık tekrarlamaktadır.

O halde Sosyal Demokrat hareketin öncüleri ile Türk - İş İcra Kurulu ve onlar gibi henüz hareketin içinde olmayan sendikacılar arasında fikir ayrılığı ve uyuşmazlık olmamak gerekir. Gerçekte de, bütünüyle katılmadığımız kişisel suçlamalar dışında, bu liderlerle ideolojinin kesin ismini koymaktan öte bir uyuşmazlık yok gibi görülmektedir. Aksine şu stratejide birleşme olduğu görülmektedir :

- a) 24 ilkeyi tabana indiren yaygın bir eğitime yönelmesi
- b) Türk - İş yönetim kurulunda siyasal fikir ayrılıklarının ortadan kaldırılması.

Buna karşılık henüz ayrı olan görüşler de şunlardır :

- a) Sosyal Demokratlar, 24 ilkenin ifade ettiği anlamda sosyal Demokrasinin Türk - İş’in ideolojisi olarak tesbitini istemektedir. Oysa İcra kurulu bunu taban eğitiminden sonraya bırakmayı uygun görmektedir.

- b) İcra Kurulu sürekli bir ilke olmasa da, günümüzün siyasal ortamında, Partilerüstü politikanın daha bir süre devamında yarar görmektedir. Aslında bu konuda da sosyal demokratlarla aralarında büyük fark bulunmamaktadır. Onlar da bu konunun tesbitini taban eğitiminin sonuna bırakmak istemektedir. Ancak partilerüstü politikanın bugünkü biçimi yerine, ilkeler doğrultusunda her hareketin yanında olunması, ilkelere karşı olanlara karşı çıkılması biçiminde bir politika uygulanmasını istemektedir.

2 — Türk - İş İcra Kurulu ve onlar gibi düşünenlerin dışındakilerin eleştirileri :

Genellikle mevcut siyasal partiler arasındaki felsefe farklarının yarattığı bu eleştirilerin başlıcaları şunlardır :

- a) Partilerüstü politika, onlara göre çok başarılı bir sınav vermiştir. Bu yolla hükümetlerle iyi ilişkiler kurulmuş, işçi yararına bir çok yasalar çıkarılabilmıştır.
- b) Partilerüstü politikanın terkedilmesi ile desteklenecek siyasal partinin dışındaki bir partinin iktidara gelmesi halinde, Hükümetle ipler kopacak ve parlamento ve Bakanlıklardan işçi yararına gelişmeler engellenecektir.

Bu konulardaki sosyal demokratların görüşleri konferansımızın başında izah edilmiştir.

Türk - İş içinden gelen eleştirilerde en belirgin özellik, ne SOSYAL DEMOKRAT DÜZENİ isimli 12'ler raporunun bilimsel bölümünün ne de buna paralel olarak savunulan sosyal demokrat öneri ve ilkelerin hiç bir eleştiriye uğratılmamasıdır. Bize göre bu da, savunulan fikrin, gerçekte Türk İşçi Hareketinin ve tüm ulusun yararına oluşunun açık belgesidir.

HANGİ SİYASAL FONKSİYON BENİMSENMELİDİR?

Konferansımızın başında özgür parlamento demokrasilerinde işçi hareketlerinin, bir çeşit ortak kural olarak, siyasal hareketin dışında kalamadığını belirtmiş ve siyasal fonksiyonların üç biçimde ortaya çıktığını belirtmiştik. Bunlardan birisi terkedilmesi önerilen partilerüstü politika idi. İkincisi, bir siyasal parti ile organik bağ kurmaktır, ki; gerek yasa-

larımız ve gerek bu bağımlılığın en belirgin örneğini veren İngiltere uygulaması, bizde bu yolun koşullarımıza uymadığı inancını yaratmıştır. Amaç, hiç bir zaman siyasal parti kontrolü altında bir işçi hareketi değil, fakat işçi hareketinin kontrolü altında bir siyasal parti olmalıdır. Bu da bizi üçüncü yolu tercih etmeye zorlamaktadır. Yani bir siyasal parti desteklenmesi, ya da kurulması yoluna... Böyle bir parti kurulsada, desteklense de, Konfederasyon Yönetim Kurulunda görev alanların partide yönetim görevi almamaları, işçi hareketinin yönetim gücünü yitirmemesi için şart olacaktır.

SONUÇ

Sosyal Demokrat Hareket, Türk - İş'i parçalamak değil, aksine onu gerçek gücüne ve yerine kavuşturma hareketidir. Başlangıçta, hareketi mevcut siyasal partilerden birinin oyunu gibi görenler, aradan geçen uzun süre içinde, kuşkularını doğrulayan hiçbir gelişmeye rastlayamamışlar ve bu iddiaların terkeder görüntüye girmişlerdir. Gerçekte de, Sosyal Demokratların 10 Ağustos 1971 tarihli bildirimlerinin sekizinci maddesinde aynen şöyle denmektedir :

“8 — Hareketimiz mevcut siyasal partilerden herhangi birisine işçi kitlelerini sürüklemek ya da herhangi siyasal partiden birinin belirli bir kanadına güç katmak gibi, mevcut fikir parçalanmalarını daha da derinleştirecek basit ve çıkarıcı bir politika oyunu değildir ve olmayacaktır.”

Sosyal Demokratlar, hareketi Türk İşçi Liderlerine benimsetebilmek için 4 Aralık 1971 günü Sapanca'da toplanarak, TÜRK - İŞ'E BAĞLI SOSYAL DEMOKRAT SENDİKACILAR KONSEYİ ismi altında, tüzel kişiliği olmayan bir koordinasyon gurubunu meydana getirmişlerdir.

Sosyal Demokrat hareket, sendikacılar ve işçiler arasında hızla gelişmektedir. Türk - İş liderleri ile ortaya çıkmakta olan gerçekçi fikir birliği bu gelişmeyi daha da hızlandıracaktır. Elbette ki; asıl sorun eğitimde yatmaktadır. Geniş işçi kitlelerine 24 İlkemizin kapsadığı sosyal demokrat nitelikte siyasal bilinç verilmeden, parti kurmak ya da desteklemek olanaksız kalacaktır. Bu bilinç ise, liderlerin ilkelere sahip çıkışları ortamında hız kazanmaktadır.